

TERDİTLİ DAVADA YARGILAMA HARÇ VE GİDERLERİ

Doç. Dr. Cumhuri RÜZGARESEN*

Öz

Adalet hizmetlerinden faydalanmak, yargılama harç ve gider adı verilen bazı ödemelerin yapılması ile mümkündür. Ancak adalete erişimin kolay olması için, bu ödemelerin miktar olarak makul ve bir katkı payı niteliğinde olması gerekir. Aksi halde, adalete erişim zorlaşır ve hukuk devleti ilkesi ile sosyal devlet ilkesi zarar görür. Belirtmek gerekir ki, yargılama harç ve giderlerinin miktarının makul olması kadar, doğru hesaplanması da önemlidir. Harç ve giderlerin hesaplanmasına dair zorluklar davadan davaya farklılık gösterir. Örneğin dava yığılmasında bütün taleplerin asli nitelikte olması nedeniyle, harç ve giderlerin hesaplanması daha kolay iken, terditli veya seçimlik davalarda daha zordur. Bu çalışmada terditli davada yargılama harç ve giderlerinin hesaplanmasına ilişkin tereddütler ve bu tereddütlerin nasıl giderileceği üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler

Terditli Dava • Yargılama Giderleri • Yargılama Harçları • Medeni Usul Hukuku • Medeni Yargı

* Doç. Dr., Lefke Avrupa Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Anabilim Dalı, Lefke, Kıbrıs | Assoc. Prof., European University of Lefke, Faculty of Law, Department of Civil Procedure Enforcement - Bankruptcy Law, Lefke, Northern Cyprus.

✉ cruzgaresen@yahoo.com • ORCID 0000-0001-9243-2828

📄 **Atıf Şekli** | Cite As: RÜZGARESEN Cumhuri, "Terditli Davada Yargılama Harç ve Giderleri", SÜHFD., C. 28, S. 3, 2020, s. 1005-1026.

🔍 **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

LITIGATION COSTS AND FEES IN ALTERNATIVE PLEADING CASE

Abstract

As in many countries, it is possible to benefit from justice services in Turkish judicial system by making payments that are litigation fees and expenses. However, payments should not be too high. Otherwise, access to justice becomes difficult and the principle of the state of law and social state are damaged. These payments should be in the form of contribution. It should be noted that the amount of litigation fees and expenses is just as important as the correct calculation. Difficulties in calculating fees and expenses differ from case to case. Due to the fact that all requests are principal in case aggregation, it is easier to determine fees and expenses, while it is more difficult in alternative pleading or alternative cases. In this study, the hesitations regarding the calculation of litigation fees and expenses in the alternative pleading cases and how to eliminate these will be emphasized.

Key Words

Alternative Pleading Case • Litigation Costs • Litigation Fees • Civil Procedure Law • Civil Procedure

GİRİŞ

HMK m. 323'te yargılama giderlerini oluşturan kalemler "*Celse, karar ve ilam harçları, dava nedeniyle yapılan tebliğ ve posta giderleri, dosya ve sair evrak giderleri, geçici hukuki koruma tedbirleri ve protesto, ihbar, ihtarnâme ve vekâletname düzenlenmesine ilişkin giderler, keşif giderleri, tanık ile bilirkişiye ödenen ücret ve giderler, resmî dairelerden alınan belgeler için ödenen harç, vergi, ücret ve sair giderler, vekil ile takip edilmeyen davalarda tarafların hazır buldukları günlere ait gündelik, seyahat ve konaklama giderlerine karşılık hâkimin takdir edeceği miktar; vekili bulunduğu hâlde mahkemece bizzat dinlenmek, isticvap olunmak veya yemin etmek üzere çağrılan taraf için takdir edilecek gündelik, yol ve konaklama giderleri, vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücreti, yargılama sırasında yapılan diğer giderler*" şeklinde sıralanmıştır¹.

¹ Kuru, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. V, Demir Demir Yayınları, İstanbul, 2001, s. 5328; Yılmaz, Ejder: Hukuk Muhakemeleri Şerhi, C. III, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, s. 3100 vd.; Tanrıver, Süha: Medenî Usûl Hukuku, C. I., 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2016, s. 1042; Sungurtekin Özkan, Meral: Türk Medeni

HMK m. 120'ye göre, davacı dava açarken, her yıl Adalet Bakanlığı'nca çıkarılacak gider avansı tarifesinde belirlenen miktarı avans olarak ve Harçlar Kanunu'nda belirtilmiş harçları mahkeme veznesine yatırmak mecburiyetindedir². Gider avansının davacı tarafından ödenmesi HMK m. 115/1,g'de bir dava şartı olarak kabul edilmiştir³. Avansın miktarı, davada masraf gerektiren işlemlerin veya taleplerin sayısına göre artıp azalabilir. Dolayısıyla giderlerin hesaplanması, davadaki işlemlerin ve davaya konu edilen taleplerin sayısına göre belirlenir.

Birden fazla, ancak birbirinden bağımsız taleplerin olduğu davalarda yargılama harç ve giderlerinin miktarını hesaplamak kolaydır. Bunun için harcın maktu veya nisbi olmasının bir önemi yoktur. Ancak birden fazla talep olmakla birlikte, talepler birbirleriyle ilişkili ise, örneğin bu talepler arasında terditli veya seçimlik olma durumu varsa, yargılama harç ve giderlerini davanın başında hesaplamak kolay değildir. Bu çalışmada da terditli davada yargılama harç ve giderlerinin nasıl hesaplanacağı üzerinde durulacaktır.

A- TERDİTLİ DAVADA YARGILAMA HARÇLARI

I- Genel Olarak

HMK m. 110'da düzenlenmiş olan dava yığılmasında birden fazla ve eşit derecede talep bulunduğu ve bu taleplerin tamamı hakkında olumlu veya olumsuz bir karar verilmesi gerektiğinden her bir talep için karar ve ilam harcı ayrı ayrı hesaplanır. Buna karşılık HMK m. 111'de düzenlenmiş olan terditli davalarda durum farklıdır. Bir defa bu davalarda birden fazla talep olmakla birlikte, davanın sonunda taleplerden sadece birisi kabule şayan ve bu talepler birbirinin yerine ikame

Yargılama Hukuku: Barış Yayınları, İzmir 2013, s. 326-328; Özbek, Mustafa: Hukuk Yargılama Usulünde Gider Avansı, Yetkin Yayınları, 3. Bası, Ankara 2018, s. 129 vd.; Ercan, İbrahim/Arslan, Aziz Serkan: "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Öngörülen Gider Avansının Uygulanması İle İlgili Ortaya Çıkan Bazı Meseleler Ve Bunların Değerlendirilmesi", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 20, Y. 2012, S. 2, (s. 165-180), s. 168-169; Atalı, Murat/Ermenek, İbrahim/Erdoğan, Ersin: Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 672.

² Akil, Cenk: "6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Getirilen Yargılama Avansları", TAAD, Y. 2012, S. 11, (s. 101-117), s. 102; Ercan/Arslan, s. 169; Özbek, Gider Avansı, s. 73,75; Yılmaz, s. 3100 vd.; Atalı/Ermenek/Erdoğan, s. 676.

³ Ercan/Arslan, s. 169; Özbek, Gider Avansı, s. 149; Atalı/Ermenek/Erdoğan, s. 676.

edilme özelliğine sahiptir. Fakat dava açılırken, bu taleplerden hangisinin kabule şayan olduğu; yani mahkeme tarafından kabul edileceği belli değildir. Aynı şekilde taleplerden birisinin değeri daha az, diğerinin çok veya birisi maktu, diğeri nisbi harca tabi olması mümkündür. Bu ihtimal ve belirsizlikler terditli davada harç ve giderlerin hesaplanmasını zorlaştırmaktadır. Ancak bu konuda HMK'da veya Harçlar Kanunu'nun "Yargı Harçları" başlıklı Birinci Kısımındaki (1) Sayılı tarifede bir düzenleme de mevcut olmadığından⁴, söz konusu tereddütleri gidermek için birkaç ihtimal üzerinden hareket edilebilir:

Birinci ihtimal, harçların asıl ve yardımcı talebin değerlerinin toplamı üzerinden hesaplanmasıdır. Bu ihtimali savunan görüşe göre, terditli davada yargılama harçlarının asli ve yardımcı talebin toplam kıymeti üzerinden hesaplanması gerekir⁵. **İkinci ihtimal**, harçların, asli talebin dikkate alınarak hesaplanmasıdır. Bu ihtimali savunan görüşe göre, harçlar asli talep dikkate alınarak hesaplanmalı ve ona göre ödenmelidir. Dava sonunda asli talebin reddi nedeniyle, fer'i talep hakkında hüküm oluşturulmasına karar verilmiş olması halinde, fazla harcın iadesine veya eksik olan harcın tamamlanmasına karar verilmelidir⁶. **Üçüncü ihtimal** harçların miktar ve değeri en yüksek olan talep üzerinden hesaplanmasıdır. Ancak bu ihtimalde, yardımcı talep, miktar olarak daha yüksek ise ve mahkeme de miktarı daha düşük olan asli talebi hükme bağlarsa, fazla olarak ödenen harcın davacıya iadesi gerekir⁷.

Kanaatimizce, terditli davada yargılama harçlarının hesaplanmasını izah edebilmek için önce devletin bu harçları talep etme amacına bakmak gerekir. Belirtmek gerekir ki, yargı hizmetleri, birçok hizmetten farklı bir niteliğe sahip olup, bizzat devlet eliyle vatandaşlara sunulan asli bir hizmet çeşididir. Devlet, üstlendiği tüm bu hizmetleri vatandaşlara götürürken, bazı giderleri yapmak zorundadır. Bu giderlere, mahkemelerin kurulması, adliye binaların bakımı ve yönetimi için yapılan

⁴ Pınar, Burak: Yargı ve İcra Harçları, 2. Bası, Adalet Yayınları, Ankara 2009, s. 122.

⁵ Muşul, Timuçin: Medeni Usul Hukukunda Terdit İlişkileri, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2009, s. 205-206.

⁶ Aldemir, Hüsnü: Hukuk Davalarında Yargılama Giderleri, 3. Bası, Adalet Yayınları, Ankara 2012, s. 345.

⁷ Karş. Pınar, s. 123-124.

giderler ile hâkim, savcı ve diğer personelin maaşları örnek olarak verilebilir. Özellikle, yargılama hizmetlerinin daha iyi sunulmak istenmesi durumunda, söz konusu giderler daha da artacaktır. Bu standartlarda sunulan hizmetlere ilişkin giderlerin doğrudan ve tamamen hazineden karşılanması kolay değildir. Hem bu hizmetlerin en iyi şekilde sunulması ve hem de hak arama özgürlüğünün kötüye kullanılmaması için yargılama hizmetini talep eden kişilerin de, bazı giderleri karşılaması zorunlu tutulmuştur (HMK m. 120/1)⁸. Fakat kişilerin yaptığı bu ödemeler, miktar itibarıyla sunulan yargılama hizmetinin tam karşılığı olmayıp, sadece devletin yaptığı giderlere birer katkı niteliğindedir⁹. Bu katkı payı, faydalanmak istenen hizmetin miktarı ve çeşidi ile doğru orantılı olarak artmaktadır. İstisnai durumlar hariç hukuk sistemimizde yargı hizmetleri konusunda “bedelsizlik” prensibi kabul edilmemiştir.

Bu açıklamalardan sonra konuyu terditli davada alınan harçların hesaplanması açısından değerlendirebiliriz. Bilindiği üzere davacı terditli davada biri asli, diğeri yardımcı olmak üzere mahkemeye iki talep sunmaktadır. Ancak asli talebin reddedilip, yardımcı talebin de incelenmesi ihtimali her zaman mevcuttur. Bu ihtimal gerçekleştiğinde mahkeme her iki talebi de incelemiş olacak ve bu sırada yargılama için yapılan giderler de artacaktır. Bu durumda davacıdan sadece taleplerden birisi dikkate alınarak harç tahsil edilirse, mahkemenin diğer talebe ilişkin incelemesi bir bedel alınmadan yapılmış olacaktır. Bu da harçların alınma amacıyla örtüşmeyecektir. Ne var ki, hesaplamanın her iki talep üzerinden yapılması, her ne kadar harçların konulma amacına uygun olsa da, adalete erişimi zorlaştıracığından; adil yargılanma ve sosyal devlet ilkesine zarar verecektir¹⁰. Dolayısıyla burada olması gereken,

⁸ Rüzgaresen, Cumhuriyet: “Medeni Yargılama Hizmetlerinin Bedelsiz Olmaması ve Nedenleri”, e-Akademi, Y.2010, S. 100, (prgf 1-35), prgf 2., <http://www.e-akademi.org>, E.T. 12.02.2020.

⁹ Kuru, s. 5305; Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes: Muhammet, Medeni Usul Hukuku, Onikilevha Yayınları, 7. Bası, İstanbul 2019, 544; Atalay, Oğuz: Medeni Usul Hukuku, Pekcanitez Usul, C. III, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2017, 2385; Rüzgaresen, Yargılama Hizmetleri, prgf 3.

¹⁰ Bkz. Özbek Mustafa: “Hukuk Yargılama Usulünde Gider Avansının Anayasaya Aykırılığı Sorunu”, Anayasa Mahkemesi’nin Kuruluşunun 50. Yılına Armağan, Ankara 2012, (s. 445-504), s. 462; Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel, Medeni Usul Hukuku, 5. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara

terditli davadaki harçlar, baştan asli ve yardımcı talebin toplamına göre değil de, asli talebin konusu veya değerine göre belirlenmeli ve asli talebin reddi halinde, yardımcı talebin konusu, miktar ve değeri dikkate alınarak yeniden hesaplanmalıdır¹¹.

II- Terditli Davada Yargılama Harçlarının Hesaplanması Bakımından Çeşitli İhtimaller

1- Her İki Talebin Nisbi Harca Tabi Olması

Bazen terditli olarak açılan bir davaya konu edilen her iki talep de nisbi harca tabi olabilir. **Doktrindeki bir görüşe göre**, dava açılırken davacının peşin ödemesi gereken nisbi harçların hesabında her iki talebin kıymetlerinin toplamı esas alınmalıdır. Ancak dava sonunda, reddedilmesi sebebiyle hakkında karar verilmeyen yardımcı talebin kıymetinin artık nazara alınmayıp harç bakiyesinin sadece asıl talebin kıymetine göre hesaplanması gerekir¹². Bunun için gerekiyorsa karar ve ilam harcının peşin alınan ¼'lük kısmına ilave yapılacaktır. Ancak peşin olarak alınan karar ve ilam harcının, harcın tamamından fazla olduğu görülürse (artık yardımcı talebin dikkate alınmaması sebebiyle), fazlalık geri verilecektir. **Kanaatimizce** her iki talebinin konusu para veya para ile ölçülebilen bir şey olması durumunda, harçlar baştan asıl talebin miktar veya değeri dikkate alınarak hesaplanacaktır. Asli talebin kabule şayan bulunmaması halinde, yardımcı talebin incelenmesine geçileceğinden, üç ihtimal ortaya çıkacaktır:

Birinci ihtimal, yardımcı talebin miktar ve değerinin asli talebin miktar ve değerinden yüksek olmasıdır. Bu durumda mahkeme harçları yeniden hesaplayacak ve eksik kalan harcı davacıya HK m. 30'a göre tamamlattıracaktır¹³. **İkinci ihtimal**, yardımcı talebin miktar ve değerinin asli talebin miktar ve değerinden az olmasıdır. Bu durumda, mah-

2019, s. 713; Pekcanitez/Atalay/Özekes s. 544; Atalay, s. 2385; Papakçı, Acun: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Uyarınca Yargılama Gideri Olan Vekâlet Ücreti, 1. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 10; Görgün, L. Şanal/Börü Levent/Toraman, Barış/Kodakoğlu, Mehmet: Medeni Usul Hukuku, 7. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2018, s. 624; Rüzgaresen-Yargılama Hizmetleri, prgf. 15.

¹¹ Bu konuda daha geniş açıklama için bkz. aşa. C.

¹² Muşul, s. 206.

¹³ Kuru, s. 5318.

keme asli talep bakımından hesapladığı harcın fazlasını davacıya iade edecektir. **Üçüncü ihtimal**, her iki talebin değerinin eşit olmasıdır. Bu durumda davacı ilave bir harç yatırmadan veya fazla yatırılmış harcı geri alma durumu sözkonusu olmadan davaya devam edilecektir.

2- Her İki Talebin Maktu Harca Tabi Olması

Her iki talep maktu harca tabi ise, hem başvurma harcı ve hem de karar ve ilam harcı maktu olarak ödenir¹⁴. Bu durumda maktu harcın miktarı sabit olduğundan, herhangi bir sorun yaşanmadan dava açılacak ve asli talebin kabule şayan görülmemesi halinde, asli talep için yatırılan harç, yardımcı talep için geçerli olmaya devam edecektir.

3- Taleplerden Birisinin Maktu, Diğerinin Nisbi Harca Tabi Olması

Terditli davaya konu edilen taleplerden birisinin maktu, değerinin ise nisbi harca tabi olması durumunda, iki ihtimal ortaya çıkacaktır:

Birinci ihtimal, asli talebin nisbi, yardımcı talebin ise maktu harca tabi olmasıdır. Bu durumda asli talebin reddi halinde, tahsil edilen harç, maktu harcın toplamından fazla ise, fazla olan harç davacıya iade edilecektir. Şayet daha az ise, eksik kalan kısım davacıya tamamlattırılacaktır¹⁵. **İkinci ihtimal**, asli talebin maktu, yardımcı talebin nisbi harca tabi olmasıdır. Bu durumda asli talebin reddi halinde, yardımcı talep için yeniden harç hesaplanacak ve daha önce maktu olarak yatırılan harç, nisbi harçtan mahsup edilecektir.

B- YARGILAMA GİDERLERİ

I- GİDER AVANSI

HUMK döneminde yargılama giderlerinin zamanında yatırılması veya eksik yatırılması nedeniyle davalar uzadığından, 6100 sayılı Kanun ile gider avansı kurumu düzenlenmiş (HMK m. 114/1, g; 120) ve

¹⁴ Muşul, s. 206.

¹⁵ Yargıtay bir dosyada "...Dava terditli açılmış, tescilin mümkün olmaması halinde değere hükmedilmesi talep edilmiştir. Mahkemece; istenilen miktarın açıklattırılması, gerektiğinde nisbi harcın ikmal ettirilmesi, delillerin bu çerçevede değerlendirilmesi ve hasil olacak sonuca göre karar verilmesi gerekir. Açıklanan hususun dikkate alınmaması da usul ve yasaya aykırıdır..." şeklinde karar vermiştir (HGK, T. 14.5.2003, E. 2003/2-351, K. 2003/343 (www.kazanci.com, E.T, 27.04.2019).

bu avansın yatırılması zorunlu kılınarak¹⁶ dava şartı haline getirilmiştir¹⁷. HMK'nun 120. maddesinin gerekçesi incelendiğinde¹⁸, maddenin düzenleniş amacının uygulamada küçük meblağlar nedeniyle davaların uzamasının engellenmesi ve bunun sonucunda da mahkemelerin üzerindeki iş yükünün hafifletilmesi olduğu görülmektedir¹⁹. Gider avansının kapsamına tebligat, bilirkişi, tanık ve keşif gibi delillere başvurulması için gerekli olan giderler girmektedir²⁰.

HMK m. 120'den de anlaşılacağı üzere, gider avansı davanın başında alınır²¹. Acaba davacı birden fazla talebi içeren terditli davayı açarken, tevzi bürosu veya mahkeme kalemi gider avansını nasıl ve hangi talebe göre hesaplayacaktır? Bu konuda açık bir yasal düzenleme mevcut değildir. Dolayısıyla, burada terditli taleplerin kabulü veya reddi ihtimalleri dikkate alınarak iki yol izlenebilir:

Birinci yol, gider avansının asli talebin reddi ve yardımcı talebin kabul ihtimaline göre hesaplanmasıdır. Bu yolda, hem asli ve hem de

¹⁶ Tanrıver, Süha: "Hukuk Yargısında Etkinliğin Sağlanması için Alınması Gereken Önlemler Üzerine", Makalelerim I, 1985-2005, Ankara 2005, (s. 165-179), s. 178; Kuru, Baki/Budak, Ali Cem: "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Getirdiği Başlıca Yenilikler", İBD, Y. 2011, S. 5, (s. 3-43), s. 10-11; Postacıoğlu, İlhan E./Altay, Sümer: Medenî Usûl Hukuku Dersleri, 7. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015, s. 396; Özbek, Mustafa: "Güncel Yargıtay Kararları Işığında Hukuk Yargılama Usulünde Gider Avansı", Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı XI, Güncel Yargıtay Kararları Işığında HMK Uygulaması, Gaziantep, 5-6 Ekim 2013, ZÜHFD, Y. 2014, S. 3, (s. 103-134), s. 104; Pekcanitez, Hakan: "Genel Olarak Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı" HPD, Y. 2006, S. 8, (s. 60-78), s. 75; Tutumlu, Mehmet Akif: Medenî Usûl Hukukunda Gider ve Delil Avansı, Ankara 2017, s. 19; Sungurtekin Özkan, s. 180; Özbek, Gider Avansının Anayasaya Aykırılığı, s. 452; Özbek, Gider Avansı, s. 73, 75; Akil, s. 10.

¹⁷ Kılıçoğlu, Evren: "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Gider Avansına İlişkin Düzenlemeleri Hakkında Değerlendirmeler", Bahçeşehir Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Y. 2012, S. 99-100, (s. 42-126), s. 69; Özbek, Gider Avansı, s. 149; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 550; Atalay, s. 2399.

¹⁸ Özbay, İbrahim: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Neler Getirdi? Ankara 2013, s. 99.

¹⁹ Kılıçoğlu, s. 47; Ercan/Arslan, s. 174.

²⁰ Ercan/Arslan, s. 174; Özbek-Gider Avansı, s. 129; Doktrindeki bir görüşe göre gerçek anlamda gider avansı, bilirkişi, keşif gibi giderleri kapsamaz. Bu giderler delil avansı olarak ifade edilip, sonradan ayrıca alınırlar (Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 550: Atalay, s. 2400).

²¹ Akil, s. 102-103.

yardımcı talebin incelenmesi sözkonusu olacağından, gider avansı her bir talep için ayrı ayrı hesaplanıp davanın başında tahsil edilebilir. **İkinci yol** ise, gider avansının asli talebe göre hesaplanması ve bu talebin reddi halinde, yardımcı talep için eksik olan kısmın tamamlattırılmasıdır. Zira asli talep incelenirken, bazı giderler yapılacağından dolayı, gider avansı da azalacaktır. Bu durumda gider avansının azaldığı oranda HMK m. 120/2'ye göre tamamlattırılması gerekecektir²². Bu iki yol karşılaştırıldığında, **kanaatimizce** terditli davada gider avansının ikinci yol izlenerek hesaplanması ve tahsil edilmesi uygun olacaktır. Birinci yol izlenerek gider avansının hesaplanması durumunda, davacının daha yüksek bir meblağ ödemesi gerektiğinden, dava açması zorlaşacak ve adalete kolaylıkla erişim ilkesi zarar görecektir.

II- VEKÂLET ÜCRETİ

Asıl talebin reddi, yardımcı talebin kabulü durumunda veya asıl talebin kabulü, yardımcı talebin reddi durumunda dava kısmen reddedilmiş olmaz; tam aksine tamamen kabul edilmiş olur. Zaten terditli davanın bir gereği olarak davacı da her iki talebe hükmedilmesini istememekte; sadece birisi hakkında karar verilmesini talep etmektedir. Dolayısıyla böyle bir durumda davalı lehine vekâlet ücretine hükmedilmez²³. Yargıtay'ın da bu yöndeki kararı “...Davacı baba, kademeli (terditli) olarak dava açmış, öncelikle müşterek çocuğun velayetinin davalı anneden alınarak kendisine verilmesini, bu talebi kabul edilmediği takdirde ise müşterek çocuk ile kişisel ilişkisinin yeniden düzenlenmesini istemiştir. Davacı babanın velayetin değiştirilmesine dair talebi reddedilmiş, ancak kişisel ilişkisinin yeniden düzenlenmesine yönelik talebi kabul edilerek karar verilmiştir. Davada kısmen kabul söz konusu değildir. Dava terditli olarak açılmış olup; iki ayrı dava değil, tek dava vardır. O halde davacının kademeli talebi kabul edildiğinden davacı yararına karar tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca maktu vekâlet ücreti takdiri ve yapmış olduğu yargılama giderlerine hükmedilmesi gerekirken, davalı yararına vekâlet ücreti ve yargılama giderleri-

²² Karş. Özbek, Gider Avansı, s. 150 vd.; Akil, s. 102-103; Bkz. Alangoya, Yavuz/Yıldırım, Kamil / Deren-Yıldırım, Nevhis: Medeni Usul Hukuku Esasları, 8. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2011, s. 416.

²³ Topaloğlu, Ali: “Terditli Davalar Açısından HMK'nın Görev Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, İzmir Barosu Dergisi, Y. 2014, S. Ocak, (s. 64-147), s. 76.

ne karar verilmesi doğru görülmemiştir...” şeklindedir²⁴. Ancak davacının talebinin kısmen kabulüne ve kısmen de reddine karar verilmesi halinde, reddedilen miktar yönünden davalı lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi mümkün hale gelecektir²⁵.

Bazen terditli davada vekâlet ücretinin hesaplanması konusunda tereddüt oluşmaktadır²⁶. Örneğin taşınmaz mülkiyetine ilişkin dava terditli olarak açıldığında, davacı dava dilekçesinde “taşınmazın *adına tescil edilmesine, bu mümkün değilse, taşınmazın bedelinin ödenmesine...*” şeklinde bir talepte bulunabilir. Mahkeme de tescil talebini yerinde bulmayıp, tahsil talebini kabul eder ve bu talep de yargılama sonunda reddedilirse, davacı davayı kaybetmiş olacağından, doğal olarak davalı tarafa vekâlet ücreti ödenecektir. Acaba davalı taraf karşı vekâlet ücretini “tescil” talebine göre mi, yoksa “alacak” talebine göre isteyecektir? Bu somut davada her iki talebin de para veya para ile ölçülebilmesi ve bu taleplerin değerinin aynı olması nedeniyle, taleplerden birisi esas alınarak vekâlet ücretinin belirlenmesi mümkündür²⁷. Burada asıl sorun, terditli taleplerin farklı değerlerde olması, örneğin asıl talebin değeri 10.000 TL, yardımcı talebin değeri 5000 TL veya bu değerlerin tam tersi olması halinde ortaya çıkmaktadır. Kanaatimizce, böyle bir durumda taleplerden hangisinin değeri daha yüksek ise, sadece o talep üzerinden vekâlet üc-

²⁴ 2. HD, T. 14.12.2016, E. 2016/21587, K. 2016/15987 (<http://kazanci.com.tr/gunluk/2hd-2016-21587.htm>), E.T. 29.03.2018); Benzer bir karar için bkz. 2. HD, T. 30.4.2012, E. 2011/17417, K. 2012/11201, www.kazanci.com, E.T.12.12.2019).

²⁵ Topaloğlu, s. 76.

²⁶ Vekalet ücretinin miktarı, davanın konusunun çeşidi veya mahkemenin verdiği nihai kararının biçimine göre, göre farklılık arz eder. Örneğin davanın açılmamış sayılmasında veya davanın konusuz kalması halinde, ödenmesi gereken vekalet ücreti maktudur (AAÜT İkinci Kısım, İkinci Bölüm).

²⁷ Ancak buradaki soruda taşınmaz mülkiyetine ilişkin bir ilam vardır. Bilindiği üzere taşınmaz mülkiyetine ilişkin ilamlar kesinleşmeden icraya konulamazlar. Böyle bir durumda ilam kesinleşmeden vekâlet ücreti de ilamlı icra ile istenemez. Yargıtay bir kararında “*Takip dayanağı ilamda tapu iptal ve tescil talebinin reddine ancak taşınmazların değeri olan 70.000.000.000.-TL. ’nin davalıdan tahsiline karar verildiği görülmektedir. İlamda her ne kadar bedele hükmedilmiş ise de, uyuşmazlığın özünde aynı hakka ilişkin mülkiyet ihtilafı olduğundan bu ilam H.U.M.K.’nin 443.maddesi gereğince kesinleşmeden infaz edilemez. Açıklanan nedenle mahkemece şikâyetin kabulüne karar verilmesi gerekirken yazıyı gerekçeyle reddi isabetsizdir.*” şeklinde bir sonuca varmıştır (12. HD, T. 30.01.2006, E.2005/24326, K.2006/868 (www.kazanci.com), E.T. 23.01.2020).

retinin hesaplanması gerekir. Ancak uygulamada kimi hallerde terditli davada hükmedilmesi gereken iki talebin olduğu düşünülmekte ve iki vekâlet ücretine hükmedilmektedir. Bu şekilde karar verilmesi, terditli davanın temel özellikleri ile bağdaşmamaktadır. Yargıtay önüne gelen bir dosyada haklı olarak yerel mahkemenin kararını "...davacının dava dilekçesindeki talepleri bağımsız ve ayrı talepler olmayıp terditli taleplerdir. Bu nedenle, davacının tek davasının olduğu kabul edilmesi gerekmektedir. Dava dilekçesinde dava değeri 8.500-TL olarak gösterilmiş, bu değere itiraz edilmemiştir. Bu durumda, dava dilekçesinde yazılı olan ve itiraza uğramayan bu değer üzerinden bir kez vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekirken iki kez vekâlet ücretine hükmedilmesi doğru olmamıştır..."²⁸ gerekçesiyle bozmuştur.

Terditli davada vekâlet ücreti, davanın konusuna göre nisbi veya maktu olabilir: Şayet davaya konu edilen her iki talep para ise veya para ile ölçülebiliyorsa, vekâlet ücreti nisbi (AAÜT İkinci Kısım, Üçüncü Bölüm)²⁹; konusu para değilse veya para ile ölçülemiyorsa, vekâlet ücreti, maktu olacaktır (AAÜT İkinci Kısım, İkinci Bölüm)³⁰. Örneğin, terditli bir davadaki talepler "*velâyetin verilmesi, bunun mümkün olmaması halinde, çocukla kişisel ilişki kurulması*" şeklinde ise, bu taleplerin konusu para veya para ile ölçülebilen şeyler olmadığından, vekâlet ücreti maktu olarak belirlenecektir³¹.

Asli talebin konusu para veya para ile ölçülebilen bir şey iken, yardımcı talebin konusu para değilse veya para ile ölçülemiyorsa, önce-

²⁸ 8. HD, T. 29.9.2014, E. 2014/15352, K. 2014/17508, www.kazanci.com, E.T. 13.04.2019).

²⁹ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 550; Atalay, s. 2392; Yılmaz, s. 3184.

³⁰ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 550; Atalay, s. 2392; Yılmaz, s. 3184.

³¹ "...Davacı-karşı davalı baba, velâyetin değiştirilmesi istemli dava açmış, ıslah dilekçesi ile davasını kademeli (terditli) hale getirerek ortak çocuğun velâyetinin davalı-karşı davacı aneden alınarak kendisine verilmesini, bu talebi kabul edilmediği takdirde ise ortak çocuk ile kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesini istemiştir. Davacı-karşı davalı babanın velâyetin değiştirilmesine dair talebi reddedilmiş, ancak kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesine karar verilmiştir. Davanın kısmen kabulü söz konusu değildir. İki ayrı dava değil tek dava vardır. Bu sebeple babanın kademeli talebi kabul edildiğinden sadece davacı-karşı davalı yararına karar tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca maktu vekâlet ücreti takdiri gerekirken ve aynı sebeple mahkeme masraflarının davalı-karşı davacı üzerinde bırakılması gerekirken davalı-karşı davacı anne yararına vekâlet ücreti ve yargılama gideri takdiri usul ve yasaya aykırıdır..." (2. HD, T. 10.1.2017, E. 2016/20608, K. 2017/171(www.kazanci.com, E.T. 12.01.2020).

likle asli talep inceleneceğinden; vekâlet ücreti de asli talebe göre nisbi olarak hesaplanacaktır. Ancak asli talebin reddi halinde, vekâlet ücreti, kabul edilen yardımcı talebe göre maktu olarak belirlenecektir. Ters durumda, yani asıl talebin konusu para değilse veya para ile ölçülemiyorsa ilk önce asıl talep inceleneceğinden; vekâlet ücreti maktu olacaktır. Fakat asıl talebin kabule şayan olmaması durumunda, vekâlet ücreti yardımcı talebe göre nisbi şekilde hesaplanıp hükme bağlanacaktır.

C- YARGILAMA HARÇ VE GİDERLERİNDEN SORUMLULUK

I- GENEL OLARAK

HMK m. 326/1'e göre, kanunda yazılı haller haricinde, yargılama harç ve giderleri, aleyhine hüküm verilen tarafa yükletilir³². Bu durum, "kaybeden öder" kuralının bir tezahürüdür³³. Davayı kaybeden tarafın yargılama harç ve giderlerine mahkûm edilebilmesi için tarafların talebi gerekmez; mahkeme re'sen bu giderlerin kime yükletileceğini nihai kararında belirtmek zorundadır (HMK m. 332)³⁴. Mahkeme, hüküm kesinleştikten sonra, yatırılan avansın kullanılmayan kısmının iadesine re'sen karar verir. Bu kararın tebliğ gideri de, iade edilecek olan avanstaki ödenir (HMK m. 333).

Terditli davada, davacının davayı kazanması, asli veya yardımcı talebin tamamı hakkında mahkemenin davacı lehine karar vermesi demektir. Yukarıda da belirtildiği üzere³⁵, terditli taleplerden birisinin reddedilmiş olması, davacının davayı kısmen kazandığı anlamına gelmez³⁶.

³² Budak, Ali Cem/Karaaslan, Varol: Medeni Usul Hukuku, Adalet Yayınları, Ankara 2018, s. 291; Kuru, s. 5332; Yılmaz, s. 3157; Tanrıver, s. 1048; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 551; Alangoya/ Yıldırım/Deren Yıldırım, s. 418-419; Sungurtekin Özkan, s. 334; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s. 633; Atalay, s. 2403; Rüzgarensen, Cumhuri: Medeni Usul Hukukunda Yargılama Harç Ve Giderleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2001, s. 217; Atalı/Ermenek/ Erdoğan, s. 679.

³³ Göksu, Mustafa: Civil Litigation and Dispute Resolution in Turkey, 1. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2016, s. 165; Atalı/Ermenek/Erdoğan, s. 634.

³⁴ Tanrıver, Usul, s. 1048; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 551; Görgün/ Börü/Toraman/Kodakoğlu, s. 633; Atalay, s. 2403.

³⁵ Bkz. yuk. B. II.

³⁶ Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s. 633; 1. HD, T. 16.1.2014, E. 2013/21757, K. 2014/502 (www.kazanci.com, E.T. 21.01.2020).

Bilakis davayı tamamen kazanmış olmaktadır. Zaten, yardımcı talep de asli talebin reddedilme ihtimaline binaen ileri sürülür. Bu nedenle davayı kısmen kaybetmiş gibi işlem yapılarak yargılama harç ve giderlerinin davacının üzerinde bırakılmasına karar verilemez. Yargıtay da terditli taleplerden birisinin reddedilmiş olmasının, davanın davacı aleyhine sonuçlandığı anlamına gelmediğini, dolayısıyla, karşı tarafın vekâlet ücretinin davacıya yükletilemeyeceğine hükmetmiştir³⁷. Yine Yargıtay'ın benzer bir kararı ise "...Malzeme sahibi olan davalılar birleşen davalarında, Türk Medeni Kanununun 724. maddesine dayanarak iki parselin ayrı ayrı adlarına tescilini, ikinci kademedede ise malzeme bedelinin tahsilini istemiştir...Terditli taleplerden birinin kabulü halinde, o davadaki istem hüküm altına alınmış demektir. Birleşen davada, davacıların tazminata ilişkin terditli talebi kabul edildiğinden yargılama giderlerinin de buna göre paylaşılması gerekirken, terditli taleplerle açılan birleşen dava tümüyle reddedilmiş gibi tüm yargılama giderlerinden birleşen davacıların sorumlu tutulması doğru görülmemiştir..."³⁸ şeklindedir.

Davacının hem asli ve hem de yardımcı talebi reddedilirse, dava tamamen davalının lehine sonuçlanmış olur. Medeni yargıda genel kural, yargılama harç ve giderlerinin dava sonunda davayı kaybeden tarafa yükletilmesidir³⁹. Bu durumda davada yapılan bütün giderler davacıya yükletilecektir. Davanın kısmen kaybedilmesi halinde ise, giderlerin bir kısmı davalı tarafa yükletilir⁴⁰.

³⁷ 14. HD, T. 11.7.2011, E. 2011/7753, K. 2011/9112, www.kazanci.com, E.T. 15.04.2019.

³⁸ 14. HD, T. 29.3.2012, E. 2011/16001, K. 2012/4664 (www.kazanci.com, E.T. 15.04.2019).

³⁹ Postacıoğlu, İlhan: Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul 1975, s. 674; Kayacan, Fevzi: Mahkemenin Yargılama Giderlerini Re'sen Karara Bağlama Zorunluluğu (Yaklaşım, 1995/34, s. 97-99), s. 97; Bilge, Necip/Önen, Ergun: Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, Ankara 1978, s. 335; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 719; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 551; Tanrıver, s. 1048; Atalay, s. 2403.

⁴⁰ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 719; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 551; 2404; Budak/Karaaslan, s. 291.

II- ASLİ TALEBİN KABULÜ HALİNDE YARGILAMA HARÇ VE GİDERLERİNDEN SORUMLULUK

Asli talebin kabulü halinde, mahkeme yardımcı talep hakkında bir inceleme yapmadan karar vereceğinden⁴¹, davalı davayı kaybeden taraf olarak, sadece asli talep bakımından yapılan yargılamanın harç ve giderlerini ödemek zorunda kalacaktır. Ancak mahkeme, kabul ettiği asli talebin yanı sıra yardımcı talebi de bir şekilde incelemiş ve bu nedenle birtakım giderler ortaya çıkmışsa ne olacaktır? **Doktrindeki bir görüşe göre**, asli talebin kabulü nedeniyle davayı kaybetmiş olan davalıya, yardımcı talep nedeniyle ortaya çıkan giderler yükletilemez. Zira davalı, yardımcı talep bakımından davayı kaybetmiş değildir. Davacı terdide başvurmak suretiyle yardımcı talebe ilişkin giderlere kendi tasarruflarıyla sebep olmuştur. Ayrıca davacı birtakım giderlere neden olan yardımcı talep hakkında ileride bir karar verilmeyebileceğini de dikkate alarak terditli davayı açmaktadır. Dolayısıyla bu şekilde yapılan giderlerin davacının üzerinde kalması gerekir⁴². **Kanaatimiz** bu görüşle aynı yönde olmakla birlikte, eğer terditli davanın açılmasına davalının hukuka aykırı davranışları neden olmuşsa, yardımcı talep bakımından yapılan giderlerin de davalı üzerinde bırakılması mümkün olmalıdır. Örneğin, davacı işçi "*İşe iade edilmeme, bunun mümkün olmaması durumunda, kıdem tazminatının ödenmesine...*" şeklinde bir talepte bulunduğu davada mahkeme bir yandan asli talebi incelerken, diğer yandan da kıdem tazminatının hesabı için de bilirkişiye başvurmuş, asli talebe göre davayı hükme bağlamışsa, davanın açılmasına neden olduğu gerekçesiyle bilirkişiye başvuru ücretinin davalı işverenin üzerinde bırakılması gerekir.

Asli talebin kabulü halinde verilen kabul kararına karşı davalı kanun yollarına gider ve kanun yollarında haklı bulunursa, yardımcı talep dikkate alınarak hükmün kurulması gerekir. Ancak bu durumda, asli talep bakımından yapılan giderler boşa gitmiş olacaktır. Fakat davalı davayı sadece yardımcı talep bakımından kaybetmiş olacağından asıl

⁴¹ Muşul, s. 209.

⁴² Muşul, s. 209.

talep için yapılan giderler ve ödenen harçlar davacı üzerinde kalacaktır⁴³.

III-ASLİ TALEBİN REDDİ ve YARDIMCI TALEBİN KABULÜ HALİNDE YARGILAMA HARÇ VE GİDERLERİNDEN SORUMLULUK

Terditli davada mahkeme asli talebi kabule şayan bulmaz ise, yardımcı talebi incelemeye başlar ve buna göre kararını verir. **Doktrindeki bir görüşe göre**, yardımcı talebin, asıl talebin reddedilebileceği ihtimaline binaen ileri sürüldüğü durumlarda, asıl talep reddedilir ve yardımcı talep kabul edilirse, davacı sadece yardımcı talep bakımından davayı kaybetmiş olacağından; yargılama harç ve giderlerinin tümü davalıya yükletilemez. Aksi yöndeki bir yöntem, asli talebe ilişkin red durumunun göz ardı edilmesine neden olur. Burada reddedilen asıl talebin kıymeti yardımcı talebin kıymetinden fazla ise, davacının asıl ve yardımcı talep arasındaki kıymet farkından meydana gelen fazla harç ve gideri yüklenmesi gerekir. Dolayısıyla bu ihtimalde harç ve giderler davacı ile davalı arasında paylaştırılmış olmaktadır⁴⁴. Yargıtay ise önüne gelen bir dosyada *“Dava terditli olarak açılmış olup; iki ayrı dava değil, tek dava vardır. O halde davacının kademeli talebi kabul edildiğinden davacı yararına karar tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca maktu vekâlet ücreti takdiri ve yapmış olduğu yargılama giderlerine hükmedilmesi gerekirken, davalı yararına vekâlet ücreti ve yargılama giderlerine karar verilmesi doğru görülmemiştir...”* şeklinde karar vermiştir⁴⁵. Kanaatimizce, asli talebin reddi halinde, mahkeme yardımcı talebi incelemeye başlayacak ve bu talep doğrultusunda yargılama yapacaktır. Ancak bu durum, asli talep bakımından yapılan yargılama giderlerinin boşa gitmesi anlamına gelecektir. Bu durumda reddedilen asli talep için ortaya çıkan bu giderlerin kime yükletileceği konusunda iki ihtimalden hareket edilebilir:

⁴³ Karş. Muşul, s. 208-209.

⁴⁴ Muşul, s. 208.

⁴⁵ 2. HD, T. 14.12.2016, E. 2016/21587, K. 2016/15987 (<http://kazanci.com.tr/gunluk/2hd-2016-21587.htm>), E.T. 29.03.2018); Benzer bir karar için bkz. 2.HD, T. 30.4.2012, E. 2011/17417, K. 2012/11201(<http://www.nacakci.com/tag/terditli-dava/>), E.T. 30.03.2019).

Birinci ihtimal reddedilen asli talep bakımından ortaya çıkan harç ve giderlerin davalıya yükletilmesidir. Ancak davadaki menfaat dengesi dikkate alındığında, bu ihtimal, davalının menfaatine uygun bir uygulama olmayacaktır. Bu durum şu gerekçelerle açıklanabilir: **Birinci gerekçe** davacının kasten veya ihmalen haklı olmayan bir talebi asli olarak ileri sürerek davalıya zarar vermesinin ihtimal dâhilinde olmasıdır. Birinci ihtimal kabul edilirse, bu niyetteki bir davacının asli talebinin reddedilmesinin yükü davalıya çıkarılmış olacaktır. Yani davacıya bu şekilde kontrolsüz bir hakkın verilmiş olması, davalıya karşı kötüniyetli olarak kullanılmasını mümkün kılmaktadır. Böylece davacı, yardımcı talebi kesin olarak kabul edilir düşüncesiyle, daha zayıf durumda olan bir talebi asli hale getirerek, davalıya normal bir davadan daha fazla gider yükleme imkânı elde etmiş olacaktır. Bu husus davacıya deneme amaçlı terditli davayı açma hakkı da sağlamaktadır. **İkinci gerekçe**, yukarıdaki görüşte de belirtildiği üzere⁴⁶, davalının davayı sadece yardımcı talep bakımından kaybetmiş olmasıdır. Davalı asıl talep bakımından kaybetmediğinden, bu talep için yapılan giderlerin davacı üzerinde kalması en doğru yöntem olacaktır.

İkinci ihtimal reddedilen asli talep için yapılan giderlerin davacının üzerinde bırakılmasıdır. Ancak bu durumun da terditli davanın açılma amacıyla tam olarak örtüştüğü söylenemez: Bu husus da şu gerekçelerle açıklanabilir: **Birinci gerekçe** davacının terditli dava açabilme imkânını elde etme sebebi, davalının, davacının birbirinin yerine ikame edilebilir birden fazla hakkını ihlal ederek davacıya bu davayı açma fırsatı vermiş olmasıdır. Örneğin, davalı işveren hem işçiyi işten çıkarmış ve hem de işçinin kıdem tazminatını ödememişse, davacı işçi bu iki ihlal nedeniyle, terditli davayı açma hakkı elde etmektedir. Şayet, davalı işveren işçiyi işten çıkarırken, kıdem tazminatını ödemiş olsaydı, davacı işçi terditli dava açma imkânı bulamayacaktı ve dolayısıyla davalı işveren normal bir davaya göre daha çok gider ödemek zorunda kalmayacaktı. **İkinci gerekçe**, davacının davasını terditli olarak açmasının amacıyla ilgilidir. Terditli davada davacının amacı iki talep ileri sürmek suretiyle davanın kazanılmasını kolaylaştırmak ve böylece taleplerden

⁴⁶ Bkz. yuk. C.II.

birisini mahkemeye, kabul ettirerek ikinci bir dava açmaktan ve bu dava için de ayrıca yargılama harç ve giderleri ödemekten kurtulmaktır. Şayet davacı davayı kazanmasına rağmen, harç ve giderleri ödemek zorunda kalacaksa terditli davadan beklenen amaç hâsıl olmayacaktır. **Üçüncü gerekçe**, Yargıtay'ın vekâlet ücretine ilişkin kararlarından yola çıkılarak yapılacak değerlendirme ile ilgilidir. Zira **Yargıtay'a** göre, davacının asli talebinin reddi, yardımcı talebinin kabulü halinde, davalı lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi mümkün değildir⁴⁷. Vekâlet ücretinde durum böyle iken, diğer yargılama giderleri ile harçların davacıya yükletilmesi doğru olmayacaktır.

Bütün açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, terditli davada yargılama harç ve giderlerinin taraflardan sadece birisine yüklemenin bazı sakıncaları vardır. Ancak burada yapılan giderler devlet hazinesinden karşılanmayacağına göre, taraflardan birisinin üzerinde bırakılma mecburiyeti ortaya çıkmaktadır. **Kanaatimizce** her ne kadar yukarıda izah edilen sakıncalar olsa bile, yargılama giderlerindeki temel kurallar dikkate alındığında, bu giderlerin asli talebi reddedilen davacının üzerinde bırakılması daha doğru olacaktır.

Mahkeme yapacağı yargılama sonunda asli talebi reddedip yardımcı talebi kabul eder ve taraflardan sadece davacı verilen karara karşı kanun yollarına gider ve kanun yollarında, yerel mahkemenin aksine, asli talep yerinde bulunursa, yardımcı talep için yapılan giderler boşa gidecektir. Ancak bu durumda davalı sadece asli talep bakımından yapılan giderlerden sorumlu olacaktır. Çünkü davalı yardımcı talep bakımından mahkûm edilmiş değildir. Bu durumda yardımcı talep için yapılan giderler davacı üzerinde kalacaktır⁴⁸. Temyiz aşamasında Yargıtay, asli talebi reddedilen davacının temyiz talebini kabul eder ve davacı lehine yardımcı talep dikkate alınarak verilen hükmü bozar ve ilk derece mahkemesi de bu bozma kararına uyarsa, davacı bakımından usuli müktesep hak oluşur.

⁴⁷ 2. HD, T. 14.12.2016, E. 2016/21587, K. 2016/15987 (<http://kazan-ci.com.tr/gunluk/2hd-2016-21587.htm>, E.T. 29.03.2018).

⁴⁸ Muşul, s. 208-209.

IV- HER İKİ TALEBİN REDDİ HALİNDE YARGILAMA HARÇ VE GİDERLERİNDEN SORUMLULUK

Türk hukuk sisteminde terditli davada hem asli ve hem de yardımcı talep hakkında olumlu karar verilme imkânı yoktur (HMK m. 111). Ancak hem asli talebin ve hem de yardımcı talebin reddedilme ihtimali mevcuttur. Bu ihtimalde davacı davayı tamamen kaybetmiş olacağından, hem asli ve hem de yardımcı talep için ödenen harçlar ve yapılan bütün giderler davacıya yükletilecektir⁴⁹.

SONUÇ

Yargılama hizmetlerinden faydalanan kişilerin, ne kadar bir katkı payı ödemesi gerektiği, medeni yargının en karmaşık alanlarından birisidir. Ancak açık yasal düzenlemelerin olmadığı bazı durumlarda, örneğin yukarıda inceleme konusu yapılan terditli davada harcı hesaplayan mahkeme kalemlerinin veya tevzi bürolarının elinde bir ölçüt mevcut değildir. Bu durum, giderlerin hesaplanmasını daha karmaşık hale getirmektedir. Bu karmaşıklık, davaların uzamasına, süresinde adalete erişim sağlanmasına engel olmaktadır. Burada olması gereken, terditli, seçimlik vb. davalarda yargılama harç ve giderlerinin ne kadar ve hangi ölçülere göre tahsil edileceğine dair özel düzenlemelerin yapılması suretiyle, hataların en aza indirilmesi sağlamaktır.

⁴⁹ Muşul, s. 207.

KISALTMALAR CETVELİ

AAÜT	:Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi
AvK	:Avukatlık Kanunu
Bkz.	:bakınız
C.	:Cilt
E.	:Esas
E.T.	: Erişim Tarihi
HD	: <i>Hukuk Dairesi</i>
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HK	:Harçlar Kanunu
HMK	:Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HPD	: Hukuki Perspektifler Dergisi
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBD	:İstanbul Barosu Dergisi
K.	:Karar
Karş.	:Karşılaştırınız
m.	:Madde
prgf	:Paragraf
s.	:Sayfa
S.	: Sayı
T.	:Tarih
TAAD	:Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TebK	:Tebliğat Kanunu
TMK	:Türk Medeni Kanunu
Y	:Yıl
YKD	:Yargıtay Kararları Dergisi
yuk.	:yukarı

KAYNAKLAR

- Akil, Cenk: "6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Getirilen Yargılama Avansları", TAAD, Y. 2012, S. 11, s. 101-117.
- Alangoya, Yavuz/Yıldırım, Kamil/Deren-Yıldırım, Nevhis: Medeni Usul Hukuku Esasları, 8. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2011.
- Aldemir, Hüsnü: Hukuk Davalarında Yargılama Giderleri, 3. Bası, Adalet Yayınları, Ankara, 2012.
- Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel: Medeni Usul Hukuku, 5. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.
- Atalay, Oğuz: Medeni Usul Hukuku, Pekcanitez Usul, C. III, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2017.
- Atalı, Murat/Ermenek, İbrahim/Erdoğan: Ersin: Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.
- Bilge, Necip/Önen, Ergun: Medeni Yargılama Hukuku, Sevinç Matbaası, Ankara, 1978.
- Budak, Ali Cem/Karaaslan, Varol: Medeni Usul Hukuku, Adalet Yayınları, Ankara 2018.
- Ercan, İbrahim/Arslan, Aziz Serkan: "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Öngörülen Gider Avansının Uygulanması İle İlgili Ortaya Çıkan Bazı Meseleler Ve Bunların Değerlendirilmesi", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 20, Sayı 2, Yıl 2012, s. 165-180.
- Göksu, Mustafa: Civil Litigation and Dispute Resolution in Turkey, 1. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2016.
- Görgün, L. Şanal/Börü Levent/Toraman, Barış/Kodakoğlu, Mehmet: Medeni Usul Hukuku, 7. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2018.
- Kayacan, Fevzi: Mahkemenin Yargılama Giderlerini Re'sen Karara Bağlama Zorunluluğu, Yaklaşım, 1995/34, s. 97-99.
- Kılıçoğlu, Evren: "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Gider Avansına İlişkin Düzenlemeleri Hakkında Değerlendirmeler", Bahçeşehir Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Y. 2012, S. 99-100, s. 42-126.
- Kuru, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. V, Demir Demir Yayınları, İstanbul, 2001.

- Kuru, Baki/Budak, Ali Cem: "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Getirdiği Başlıca Yenilikler", İBD, Y. 2011, S. 5, s. 3-43.
- Muşul, Timuçin: Medeni Usul Hukukunda Terdit İlişkileri, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2009.
- Özbay, İbrahim: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Neler Getirdi? Ankara 2013, s. 99.
- Özbek Mustafa: "Hukuk Yargılama Usulünde Gider Avansının Anayasaya Aykırılığı Sorunu", Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşunun 50. Yılına Armağan, s. 445-504 (Özbek-Gider Avansının Anayasaya Aykırılığı).
- Özbek, Mustafa: "Güncel Yargıtay Kararları Işığında Hukuk Yargılama Usulünde Gider Avansı", Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı XI, Güncel Yargıtay Kararları Işığında HMK Uygulaması, Gaziantep, 5-6 Ekim 2013, ZÜHFD 2014/3, s. 103-134 (Özbek-Kararlar Işığında Gider Avansı).
- Özbek, Mustafa: Hukuk Yargılama Usulünde Gider Avansı, Yetkin Yayınları, 3. Bası, Ankara 2018 (Özbek-Gider Avansı).
- Papakçı, Acun: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Uyarınca Yargılama Gideri Olan Vekâlet Ücreti, 1. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.
- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes: Muhammet, Medeni Usul Hukuku, Onikilevha Yayınları, 7. Bası, İstanbul 2019.
- Pekcanitez, Hakan: "Genel Olarak Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı" HPD, Y. 2006, S. 8, s. 60-78.
- Pınar, Burak: Yargı ve İcra Harçları, 2. Bası, Adalet Yayınları, Ankara 2009.
- Postacıoğlu, İlhan: Medeni Usul Hukuku Dersleri, 5. Bası, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1975.
- Postacıoğlu, İlhan E./Altay, Sümer: Medenî Usûl Hukuku Dersleri, 7. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015.
- Rüzgaresen, Cumhur: "Medeni Yargılama Hizmetlerinin Bedelsiz Olmaması ve Nedenleri", e-Akademi, Y. 2010, S. 100, (prgf 1-35), prgf 2., <http://www.e-akademi.org>, E.T. 12.02.2020 (Rüzgaresen, Yargılama Hizmetleri).

- Rüzgaresen, Cumhuri: Medeni Usul Hukukunda Yargılama Harç ve Giderleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2001 (Rüzgaresen-Tez).
- Sungurtekin Özkan: Meral: Türk Medeni Yargılama Hukuku, Barış Yayınları, İzmir 2013.
- Tanrıver, Süha: Medeni Usul Hukuku, C. I, Yetkin Yayınları, Ankara 2016 (Tanrıver-Usul).
- Tanrıver, Süha: "Hukuk Yargısında Etkinliğin Sağlanması için Alınması Gereken Önlemler Üzerine", Makalelerim I, 1985-2005, Ankara 2005, s. 165-179 (Tanrıver-Önlemler)
- Topaloğlu, Ali: "Terditli Davalar Açısından HMK'nın Görev Hükümlerinin Değerlendirilmesi", İzmir Barosu Dergisi, Y. 2014, S. Ocak, s. 64-147.
- Tutumlu, Mehmet Akif: Medenî Usûl Hukukunda Gider ve Delil Avansı, Ankara 2017.
- Yılmaz, Ejder: Hukuk Muhakemeleri Şerhi, C. III, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.